

Вебінар для небанківських установ на тему «Основні ризики в сфері AML»

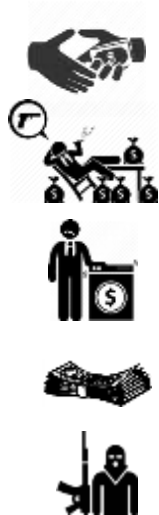
Віталій Черняк

в.о. директора Департаменту фінансового
моніторингу

м. Київ, 28.09.2020

ОСНОВНІ НАЦІОНАЛЬНІ РИЗИКИ УКРАЇНИ, ЗАФІКСОВАНІ ЕКСПЕРТАМИ MONEYVAL:

- КОРУПЦІЯ
- НЕЗАКОННА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ *(фіктивне підпр-во, ухилення від сплати податків, шахрайство тощо)*
- ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА
- ЗРОСТАННЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ
- ДІЯЛЬНІСТЬ КОНВЕРТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ
- ВИСОКИЙ ОБІГ ГОТІВКИ
- РИЗИК ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ
- НЕПРИБУТКОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ, *які можуть використовуватися для передачі коштів терористам та терористичним організаціям*

РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД

СЕКТОРАЛЬНА ОЦІНКА РИЗИКІВ (СОР)

Секторальна оцінка ризиків (СОР) є складовою частиною Національної оцінки ризиків (НОР)

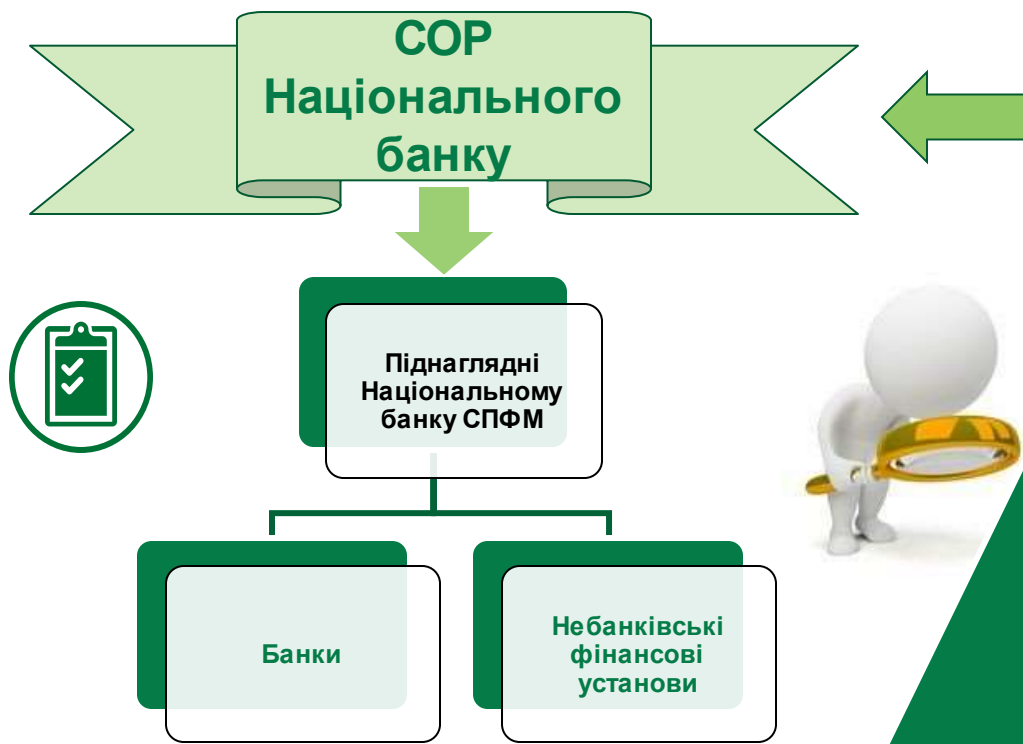
Кожен регулятор має подати ДСФМУ результати СОР для проведення НОР

Методика проведення НОР/СОР в Україні затверджена ДСФМУ

СОР НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ

Джерела, які використовував Національний банк:

дані щодо стану виконання СПФМ вимог законодавства у сфері ПВК/ФТ

дані щодо ефективності здійснення регулювання і нагляду за СПФМ з питань ВК/ФТ

типові схеми ВК/ФТ з використанням СПФМ сектору

статистичні форми звітності Національного банку

матеріали FATF, MONEYVAL, Базельського комітету банківського нагляду та інших

НАЦІОНАЛЬНА ОЦІНКА РИЗИКІВ (ЗВІТ ВІД 20.12.2019)

№ з/п	Вид послуги	Ризики	Рівень ризику використання з метою ВК	Рівень ризику використання з метою ФТ
1	Переказ коштів	Тероризм, корупція, легалізація, обготівкування, використання при наданні послуг іншими ФК («розрив ланцюга операцій»), анонімність, дистанційний канал доступу, маскуванню під звичайні операції	9	6
2	Надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового кредиту	Тероризм, корупція, легалізація, обготівкування, дистанційне надання послуг, маскуванню під звичайні операції	9	4
3	Страхові послуги	Корупція, легалізація, обготівкування, транскордонні операції, ухилення від оподаткування, виведення коштів з держаних компаній	6	2
4	Надання гарантій та поручительств	Легалізація, ухилення від оподаткування	6	2
5	Фінансовий лізинг	Корупція, легалізація, ухилення від оподаткування, виведення коштів з держаних компаній	6	2
6	Факторинг	Легалізація, обготівкування, ухилення від оподаткування	6	2
7	Оператори поштового зв'язку (в частині поштових послуг)	Тероризм, обготівкування	4	4
8	Кредитні спілки	Легалізація, обготівкування	2	2
9	Обмін валют	Дроблення операцій з метою уникнення вимог ФМ, значний обсяг операцій з готівкою. Рівень ризику змінюється від способу надання послуги. Онлайн продаж валюти – ризик збільшується (за умови здійснення переказу коштів та можливості переведення через обмін валют готівки в безготівку та навпаки).	2 (для банків, для НФУ не оцінювався)	2 (для банків, для НФУ не оцінювався)

РЕЗУЛЬТАТИ СОР НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ (1)

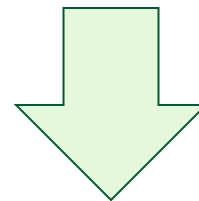
Зони найменшого ризику

- Органи державної влади України
- Міжнародні установи чи організації
- Установи, органи, офіси або агентства ЄС
- Дипломатичні представництва іноземних держав
- Публічні юридичні особи (їх дочірні компанії), акції яких перебувають у лістингу на міжнародно визнаних біржах
- Особи, які мають рахунки для отримання ЗП, стипендій, інших соціальних виплат
- ОСББ
- Підприємства ЖКГ, провайдери доступу в Інтернет та до послуг телебачення

Спрощені заходи ідентифікації, верифікації та вивчення

Зони мінімального ризику

- Компанії, що здійснюють звичні (зрозумілі) операції, платять податки
- Пересічні громадяни, що здійснюють операції на незначні суми
- Клієнти, до яких відсутні підозри ВК/ФТ

Мінімальні вимоги до ідентифікації, верифікації та вивчення

- Сприятиме отриманню доступу пересічних громадян до послуг СПФМ
- Спростить діяльність низькоризикових категорій клієнтів СПФМ
- Дасть змогу вивільнити ресурси СПФМ для зосередження уваги на зонах найбільшого ризику

РЕЗУЛЬТАТИ СОР НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ (2)

Зони найбільшого ризику

Категорії клієнтів:

- Публічні діячі та їх пов'язані особи
- Громадські об'єднання
- Неприбуткові (релігійні, благодійні) організації
- Політичні партії

- Підозри щодо фіктивної діяльності, статусу «компанії-оболонки» з метою здійснення ВК/ФТ

Види операцій:

- Операції з готівкою
- Транскордонні перекази
- Внутрішньодержавні перекази
- Операції з ОВДП

Запровадження посилених заходів ідентифікації, верифікації і вивчення з боку СПФМ

Зони неприйнятно високого ризику

- Учасники операції – терористи
- Учасники операції – особи із санкційних списків ООН
- Компанії щодо яких є підстави вважати, що вони здійснюють фіктивне підприємництво або є компаніями оболонками з метою здійснення ВК/ФТ

Блокування активів, відмова від встановлення (підтримання) ділових відносин

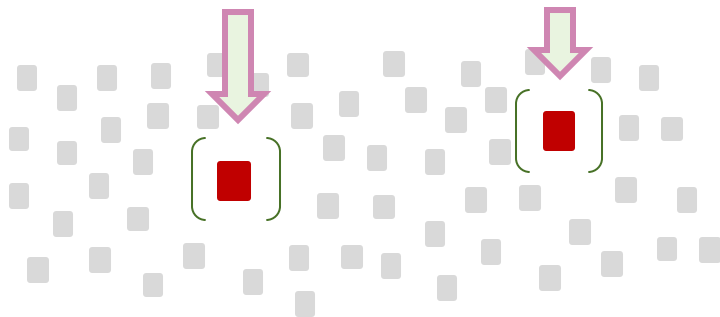
ОСНОВНИЙ ФОКУС НАГЛЯДУ

Ризик-орієнтований підхід

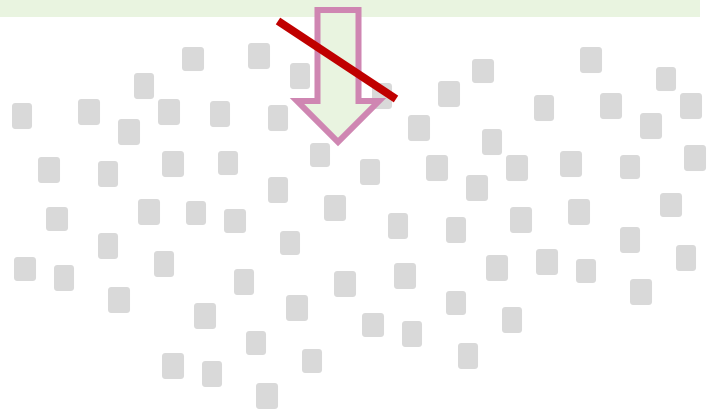
ФОКУС - ВИСОКОРИЗИКОВІ КЛІЄНТИ

- ✓ Великомасштабні схемні операції
- ✓ Фіктивне підприємництво
- ✓ Публічні діячі (PEPs)*

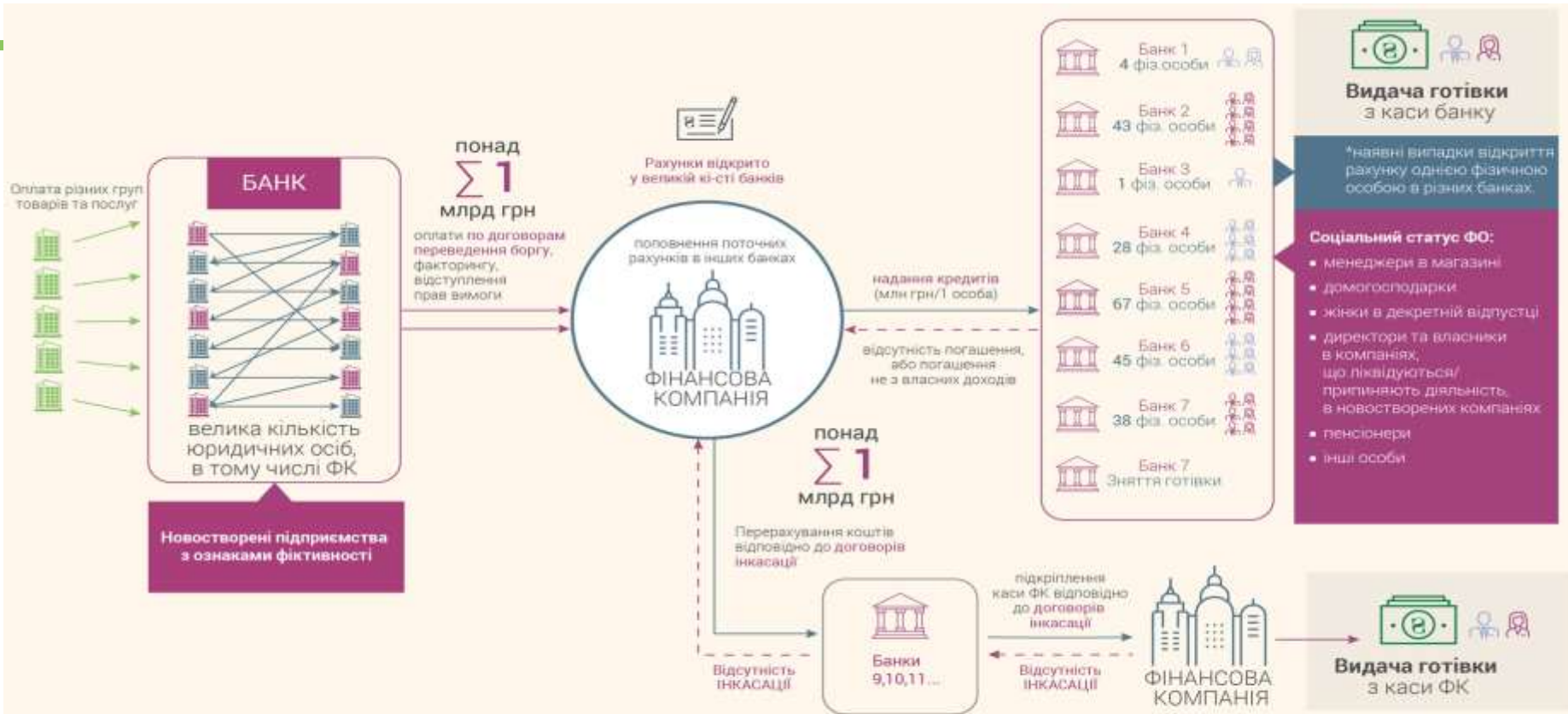

НЕ Є ФОКУСОМ УВАГИ:

- ✓ Звичайні операції громадян
- ✓ Реальний бізнес

НАДАННЯ КРЕДИТІВ ФІЗИЧНИМ ОСОБАМ

* Погашення кредитів, виданих фінансовою компанією фізичним особам, здійснюється новоствореними юридичними особами на підставі договорів переведення боргу до договорів споживчого кредиту/надання фінансового кредиту (зокрема наявні випадки, коли фізичні особи – позичальники одночасно є також керівниками та/або кінцевими бенефіціарними власниками новостворених юридичних осіб, які погашають заборгованість за кредитами фізичних осіб на користь ФК).

НАДАННЯ КРЕДИТІВ ФІЗИЧНИМ ОСОБАМ

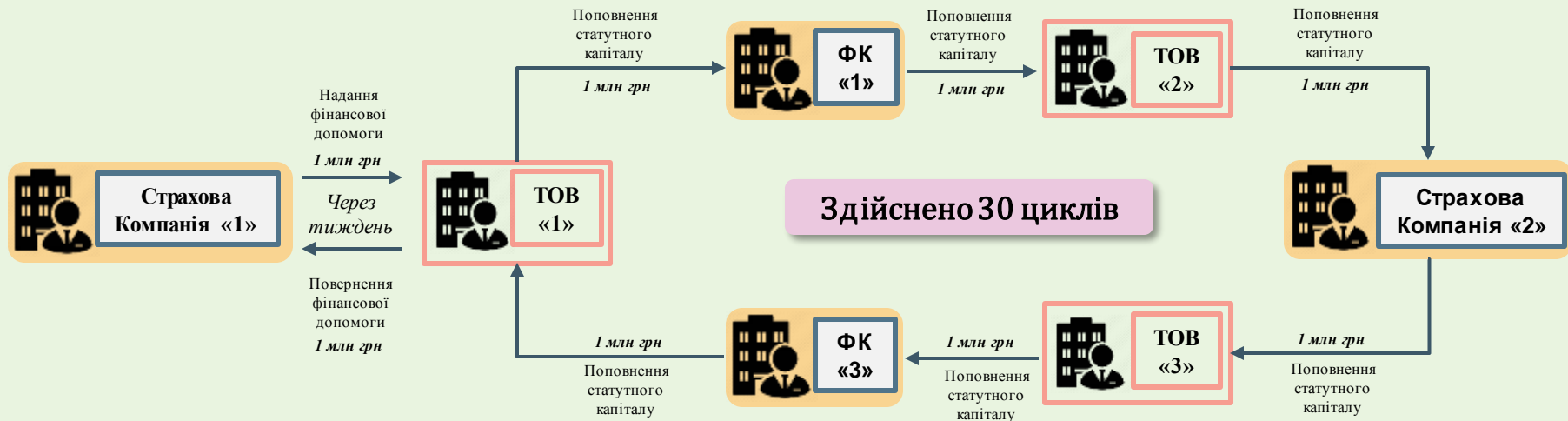
- Згідно з даними Опитувальників **частина фізичних осіб є безробітними або займають посади, які не передбачають отримання доходів, достатніх для погашення отриманих сум кредитів**, зокрема: інженер, менеджер, адміністратор, продавець, друкар, торговий представник, касир тощо.
- Фізичними особами рахунки в Банку закривались до погашення виданих фінансовою компанією-клієнтом кредитів. **Фінансові операції, які здійснювались за рахунками п'яти фізичних осіб здійснювались після отриманої Банком заяви про їх закриття.**
- За наведеною у Національного банку інформацією (висновок Державної фіскальної служби України) **доходів фізичних осіб було недостатньо для проведення відповідних фінансових операцій із погашення кредитних зобов'язань.**
- За наведеною у Національного банку інформацією (висновок Державної фіскальної служби України) **доходів кінцевих бенефіціарних власників фінансової компанії не достатньо для проведення фінансових операцій на відповідні суми із внесення коштів до статутного капіталу фінансової компанії (розмір внеску до статутного капіталу по 10 млн грн).**
- **Невідповідність вхідних та вихідних платежів за рахунками юридичних осіб.**
- **Наявність негативної інформації щодо фінансової компанії та юридичної особи 1** (ухвала від 08.05.2018 щодо схеми конвертації безготівкових коштів у готівку, в якій описана вищезазначена схема).

¹БФД – безповоротна фінансова допомога

ПІДКРІПЛЕННЯ КАС ФК ГОТІВКОЮ НА ПІДСТАВІ ДОГОВОРІВ ІНКАСАЦІЇ

ФОРМУВАННЯ СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ

Фінансові операції здійснювались протягом короткого періоду часу (протягом одного дня, або наступного робочого дня) **на суму 1 млн. грн.** та мали циклічний характер (здійснено 30 циклів).

Як наслідок за рахунок **1 млн. грн.** «штучно» сформовано статутний капітал юридичних осіб.

Сплачено корпоративні права на **30 млн. грн.**

В подальшому відповідні компанії брали участь в проведенні «схемних» операцій.

Кількість учасників схеми, їх вид, а також кількість циклів залежать від поставленої мети.

КРЕДИТНІ СПІЛКИ

«БАНК 1»

ТОВ «А»

ТОВ «Б»

За послуги утилізації

≈ 255 млн.грн

ТОВ «В»

ТОВ «Г»

ТОВ «Д»

ТОВ «Е»

ТОВ «Ж»

Поповнення власного
рахунку

≈ 255 млн.грн

«БАНК 2»

ТОВ «В»

ТОВ «Г»

ТОВ «Д»

ТОВ «Е»

ТОВ «Ж»

За с/г
продукцію,
оренду

≈ 255 млн.грн

ФОП 1

ФОП 2

ФОП 3

ФОП 4

ФОП 5

ФОП 6

ФОП 7

ФОП 8

Пайовий
внесок

≈ 255 млн.грн

Обготівкування

Кредитна
Спілка
«А»

Кредитна
Спілка
«Б»

Повернення
пайового внеску

116
Фізичних
осіб

За 3 місяці

Голова Правління Кредитної
Спілки «А» є сином Голови
Спостережної Ради Банк 2.

Голова Правління Кредитної
Спілки «Б» є донькою Голови
Спостережної Ради Банк 2.

39 з 116 фізичних осіб затримувалися
правоохоронними органами за
підозрою у вчиненні злочинів, у тому
числі пов'язаних із збутом, зберіганням
наркотиків, крадіжками, грабєжами.

Всі 116 клієнтів мають одну
довірену особу, паспорт якої
значить ся як викрадений з
18.10.2013.

СТРАХУВАННЯ

Україна

Чехія

Оплата за договорами добровільного страхування

204
млн грн

СК
«А»

Перестраховальна премія
7
млн євро

Оплата за договорами добровільного страхування

200
млн грн

СК
«Б»

Перестраховальна премія
6
млн євро

Оплата за договорами добровільного страхування

160
млн грн

СК
«В»

Перестраховальна премія
5
млн євро

Удавані угоди

Страховий брокер (Чехія)

Передача ризиків у перестраховання перестраховикам

5 відомих страхових компаній з Азії

На запити НБУ компанії повідомили про відсутність відносин з страховим брокером з Чехії

Підприємства реального сектору економіки

Основні ризики, що виникають у схемі

уникнення оподаткування

виведення капіталів

фіктивні послуги

легалізація доходів

СТРАХУВАННЯ

Підприємства
реального
сектору
економіки

Оплата за
договорами
добровільного
страхування
510
млн грн

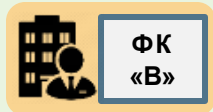

Удавані угоди

Оплата за
консультаційні послуги
230 млн грн

Оплата консультаційних
послуг з корпоративного
управління
150 млн грн

Оплата винагороди
повіреного
130 млн грн

Розпорошення

За товар, тмц,
інвестиційні
сертифікати,
продукти
харчування тощо
230 млн грн

Широке коло
юридичних осіб

Згідно договору
про надання
фінансового
кредиту, надання
послуг
ф акторингу
150 млн грн

За товар, тмц,
інвестиційні
сертифікати,
продукти
харчування тощо
130 млн грн

Широке коло
юридичних осіб

За товар, тмц,
інвестиційні
сертифікати,
продукти
харчування тощо
150 млн грн

Широке
коло
юридичних
осіб

Основні ризики, що виникають у схемі

уникнення оподаткування

фіктивні послуги

легалізація доходів

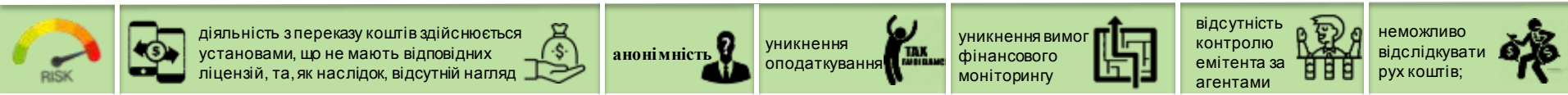

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ

Електронні гроші використовуються для поповнення платіжних карток на значні суми (здійснюється переказ коштів, а не розповсюдження електронних грошей)

Основні ризики, що виникають у схемі

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ (ПРИКЛАД)

ПІДПРИЄМСТВА
РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ
ЕКОНОМІКИ

СТРАХОВІ КОМПАНІЇ

ФІНАНСОВІ КОМПАНІЇ В Т.Ч., ЯКІ
НАДАЮТЬ ПОСЛУГИ ПЕРЕКАЗУ
КОШТІВ ТА ЇХ КЛІЄНТИ

КАРТКИ
ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Відсутні:
- Фізичні особи;
- Інформація про місце і спосіб розповсюдження електронних грошей

Юридичні особи, яким передоручено збирати кошти, інші юридичні особи, зокрема, **страхові компанії**, підприємства реального сектору
За договорами комісії, за гвар, ТМЦ, зерно, продукти харчування тощо

Електронні гроші

Агенти з розповсюдження електронних грошей (не фінансові компанії)
≈ 9 млрд. грн

≈ 9 млрд. грн
ФК «1»
Переказ забезпечувального платежу, за надання електронних грошей /переказ коштів для забезпечення касових ризиків

Оплата за товари та послуги ≈ 2 млрд

ТОВ «А» ТОВ «Б»
ТОВ «В» ТОВ «Г»

Електронні гроші
ФК «4», ФК «5», ФК «6».

ФК «2»

Велика кількість фізичних осіб

Велика кількість фізичних осіб

Велика кількість фізичних осіб

Велика кількість фізичних осіб

Поповнення карток та інше
≈ 4 млрд. грн

Послуги мобільного зв'язку
≈ 3 млрд. грн

Оператори мобільного зв'язку

Поповнення карток та інше

Виплата на платіжні картки виграші в лотереї

≈ 2 млрд

Основні ризики, що виникають у схемі

- формування додаткової ланки у вигляді мобільних операторів
- виплата «чорної» заробітної плати
- використання електронних грошей як ланки переказу коштів
- відсутність ідентифікації ініціатора
- унікнення оподаткування
- унікнення обмежень
- відсутність контролю за агентами
- приховане підприємництво